

Здобувач кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ

Ткачук Лідія Володимирівна

ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Належний рівень захисту прав людини є однією з найгостріших проблем української дійсності. Розвивати і зміцнювати правову державу неможливо без утвердження у суспільній свідомості ідеї невідчужуваних прав людини та громадянина. Проблема захисту прав людини для сучасної України за своєю значущістю стоять в одному ряду з проблемами забезпеченням миру та безпеки, єдності, територіальної цілісності країни, виходу із політичної та економічної кризи тощо.

Права людини та їх захист – це обов’язкові елементи правової держави. Тому, правова держава не може існувати без повного визнання прав людини й створення відповідних гарантій їх ефективного захисту.

Як на доктринальному так і на праксеологічному рівнях велика увага приділяється проблематиці захисту прав людини та громадянина на сучасному етапі становлення правової держави в Україні.

Під захистом прав людини необхідно розуміти форму забезпечення прав і свобод, яка відображає дію певного механізму, спрямовану на: припинення порушень прав особи; ліквідацію будь-яких перешкод, що виникають при їх здійсненні; відновлення порушених прав і свобод; притягнення до юридичної відповідальності особи, винної у скоєнні правопорушення [1, с.7].

Особливе місце в структурі механізму правового захисту займають правозахисні гарантії, що направлені на створення певних умов, способів та засобів, які забезпечують реальну захищеність прав і свобод людини.

М.М. Гуренко визначає, що гарантії прав людини та громадянина являють собою систему норм, принципів, умов і вимог, які у своїй сукупності забезпечують дотримання прав, свобод і законних інтересів. Ефективність цієї системи залежить від різноманітних чинників, але основним серед них є належність визначених елементів у системі функціонування державної влади. До них відносяться: належність Основного Закону, дія якого не може бути зупинена самовільно; визнання державної влади вихідною від Конституції, закріплення на конституційному рівні основних прав людини та громадянина; наявність незалежної судової влади. Система гарантій прав людини включає засади як економічного так і соціального та правового характеру, які необхідні для реалізації прав і свобод та механізму їх захисту [2, с. 124].

На думку Є.В. Білозьорова, гарантії прав особи слід тлумачити як, по-перше, правові умови, за яких можлива найповніша і всебічна реалізація прав особи; по-друге, правові засоби і способи, які ефективно забезпечують охорону і захист прав особи у разі їх незаконного порушення. Тобто гарантії прав

людини та громадянина як загальне поняття являють собою правові умови, засоби і способи, за допомоги яких кожна особа має можливість реалізувати свої права [3, с. 31].

На підставі опрацювання юридичної літератури можна зробити висновок, що гарантії прав людини – це система правових умов, засобів та способів, що встановлюються та закріплюються державою у чинному законодавстві з метою створення реальних умов для безперешкодної реалізації цих прав.

Вважаємо, що правозахисні гарантії прав людини – це система взаємопов'язаних умов та чинників (обставин, засобів, заходів тощо), що створюються і впроваджуються у суспільне життя державою, які надають громадянам реальну змогу (можливість) вільно і безперешкодно реалізувати свої права, а також звертатися до передбачених законодавством засобів захисту і відновлень цих прав та свобод у разі їх порушень.

Основними ознаками цього правового інституту являються:

по-перше, правозахисні гарантії мають державну природу. Тобто, вони створюються державою на виконання її обов'язків перед суспільством в цілому та кожною особою зокрема. Держава виступає головним суб'єктом забезпечення суспільного добробуту, рівень і стан якого прямим чином залежить від кола, якості та ефективності діючих у державі гарантій. Крім того реалізація цих гарантій підтримується і забезпечується силою державного впливу із можливістю застосування правового примусу.

по-друге, правозахисні гарантії закріплюються у відповідних нормативно-правових актах. Формальна визначеність правозахисних гарантій прав людини у тексті норм чинного законодавства наділяє їх такими властивостями як загальність, обов'язковість та юридична захищеність;

по-третє, правозахисні гарантії відображають стан та рівень розвитку основних сфер суспільного життя. Система діючих у державі правозахисних гарантій дозволяють визначати пріоритети державної політики, що є показником рівня розвиненості національної правової системи окремої країни;

по-четверте, правозахисні гарантії мають універсальний та безперервний характер. Вони, як правило, не мають обмежень у часі, просторі та за колом осіб. Правозахисні гарантії діють постійно і розповсюджуються на всю територію держави, однаковою мірою належать усім, кому вони адресовані, як суспільству чи його окремій групі (спільноті), так і кожному з їх учасників зокрема;

по-п'яте, правозахисні гарантії спрямовані на захист основних прав та визначають повноваження правоохоронних та правозахисних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, посадових і службових осіб в процесі здійснення правозахисної діяльності;

по-шосте, правозахисні гарантії мають реальний та доцільний характер [4, с. 73-77].

Правозахисні гарантії – це не просто декларація, а умови та чинники, що існують в об'єктивній дійсності та роблять процес реалізації прав людини вільним, безперешкодним та безпечним. Доцільність правозахисних гарантій

полягає в тому, щоб вони максимально відповідали рівню державного розвитку та нагальним потребам суспільства, тобто встановлювали баланс між суспільними запитами та державними можливостями щодо їх реальної взаємодії;

Структурним елементом правового механізму забезпечення прав та свобод людини являються правозахисні гарантії прав людини. Саме правозахисні гарантії закріплюють у собі матеріальні передумови та процедурні аспекти реалізації, охорони та захисту прав людини, створюючи умови переходу від декларативності до реальності.

Правозахисні гарантії прав людини об'єднує загальна властивість: усі вони виражені та закріплені в праві. Ці гарантії безпосередньо пов'язані із застосуванням правових норм і знаходять своє вираження в діяльності, яка регулюється нормативно-правовими актами.

Таким чином, важливим і невідкладним завданням Української держави є удосконалення захисту прав людини. На жаль, правозахисні гарантії, що закріплені в чинному законодавстві України реалізувати надзвичайно складно, перешкодою є розмитість, невизначеність, а то й повна відсутність юридичних правил, які б регулювали процедуру захисту прав людини. Правовий статус людини і громадянина у таких умовах постійно знаходиться під загрозою перетворенню суб'єктивних прав у декларацію, відірвану від реального життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волинка К. Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / К. Г. Волинка. – К., 2000. – 16 с.
2. Гуренко М. М. Зародження та становлення ідеї гарантій прав і свобод людини і громадянина у ліберальній теоретико-правовій думці : [монографія] / М. М. Гуренко. – К., 2000. – 167 с.
3. Білозьоров Є. В. Правові гарантії прав і свобод людини та громадянина у сфері діяльності міліції : [монографія] / Є. В. Білозьоров. – К. : Аванпост-прим, 2009. – 190 с.
4. Ткачук Л.В. Правозахисні гарантії прав і свобод людини та механізм їх реалізації в Україні: загальнотеоретична характеристика [Текст] / Л.В. Ткачук// Часопис Київського університету права, 2016. – № 3 . – С. 73-77.